

Добрица Ћосић

КОРЕНИ

породица, земља, власт и болна потреба за наследником

Роман је снажан зато што лична несрећа постаје историја породице, а породична историја — слика Србије.

- Катићи нису само породица: они су модел старе патријархалне Србије.
- Драма није у једном догађају, већ у судару: отац—син, село—град, тело—закон, крв—име.
- Најлакше се прати кроз четири осе: лоза, земља, власт, дете.

Место романа у Ћосићевом делу

„Корени” су полазиште велике породично-историјске саге.

- Објављен 1954. године; други Ћосићев роман.
- „Корени” су први роман овећан НИН-овом наградом.
- Радња је смештена у измишљено Прерово и у Србију краја XIX века.
- Роман отвара велику породично-историјску линију: кроз Катиће читамо судар патријархалног света, политике и новог доба.

Историјски оквир

Србија на прелазу: патријархално друштво, политика, нови људи.

- Село је још увек центар живота: земља, кућа, крвно сродство и углед одређују човека.
- Политика улази у сваку кућу: радикалски покрет, сукоб са влашћу, подела народа.
- Школовани син више не припада потпуно очевом свету; стари поредак осећа да губи моћ.
- Породица Катић постаје место на ком се види драма модернизације.

Фабула у осам корака

- 1 Бадње вече 1892: Вукашин стиже у Прерово; у кући Катића већ влада напетост због наследника.
- 2 Аћим очекује да му Вукашин продужи политичку вољу и породични углед.
- 3 Вукашин саопштава да се жени Олгом Тошић и тражи свој део имовине; сукоб оца и сина постаје отворен.
- 4 Аћимов породични пораз прелива се у политички: буна и насиље показују распад старе моћи.
- 5 Ђорђе и Симка живе у браку без детета; Ђорђева неплодност рађа стид, суровост и љубомору.
- 6 Симка прихвата везу са Толлом Дачићем — страшан излаз из безизлаза.
- 7 Рађа се Адам: кућа добија наследника, али лоза се одржава преко тајне.
- 8 Завршетак не доноси помирење: породица опстаје споља, али изнутра остаје трајно поткопана.

КОРЕНИ

I. СВЕТ РОМАНА

Прерово, кућа Катића и земља као судбина

Прерово: више од места радње

Село је мали модел Србије.

- У Прерову се зна ко има земљу, ко има реч, ко има срамоту, а ко само тело и рад.
- Кућа Катића стоји изнад других кућа, али је изнутра празнија него што изгледа.
- Село памти све: неплодност, гласине, политичке савезе, породичне тајне.
- Зато је простор романа истовремено реалистичан и симболичан.

Кућа Катића: споља моћ, изнутра пукотина

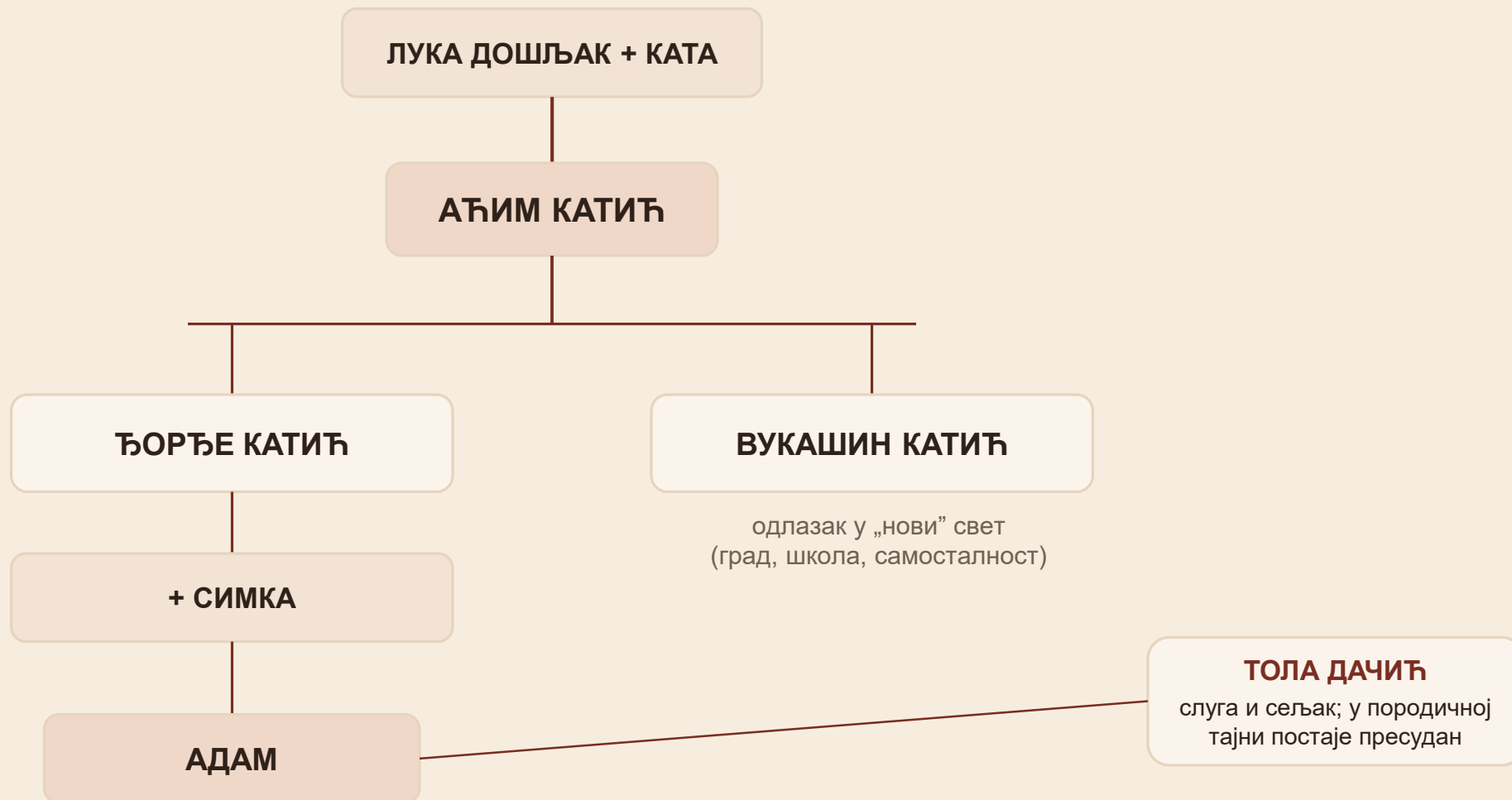
Дом је истовремено тврђава и место распада.

Проблем Катића није сиромаштво, него страх да ће се богатство, име и власт завршити без „правог” наследника.

- земља = моћ и трајање
- кућа = породични поредак
- крв = право на име
- дете = спас и опасност

Лоза Катића

Ко коме припада — и ко кога не може да прихвати?

КОРЕНИ

II. ЛИКОВИ

Ко носи моћ, ко носи бол, ко носи тајну

Аћим Катић

Отац, домаћин, радикалски првак, човек старог поретка.

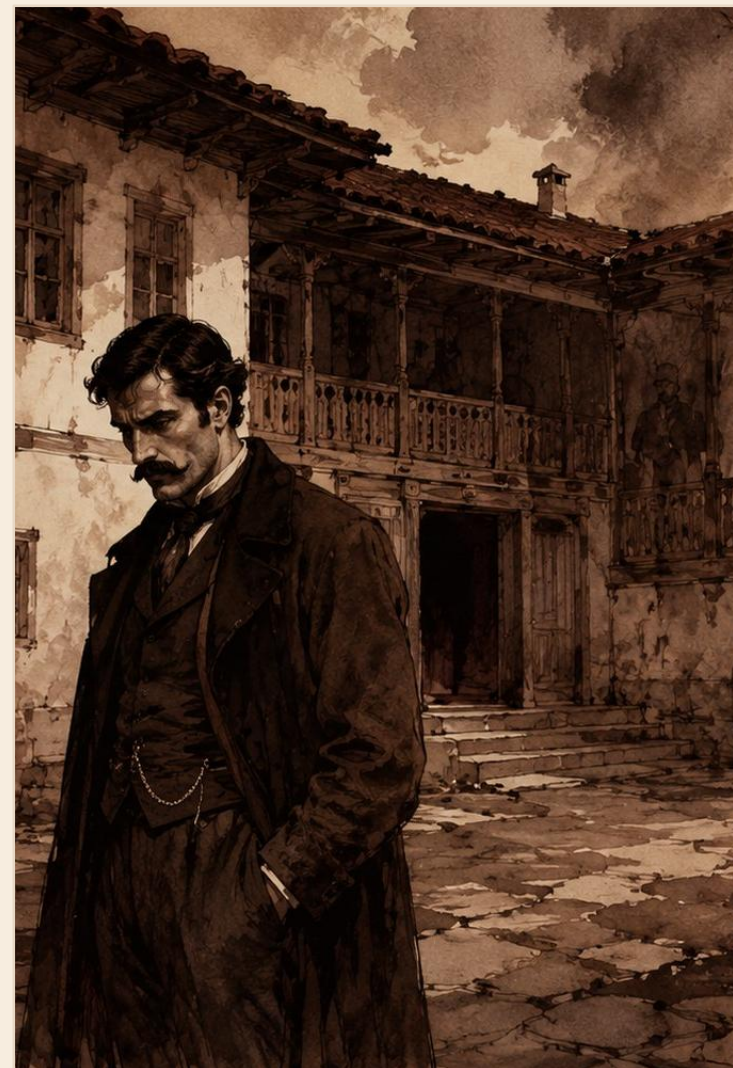
- Снажан је зато што има реч, земљу, углед и политички утицај.
- Слаб је зато што не може да управља синовима, временом и самим животом.
- Воли лозу више него појединца: син је за њега наставак имена, не слободна личност.
- Његова трагедија: хоће да буде корен, али види да се земља под њим помера.

Ђорђе Катић

Богат, али унутра поражен.

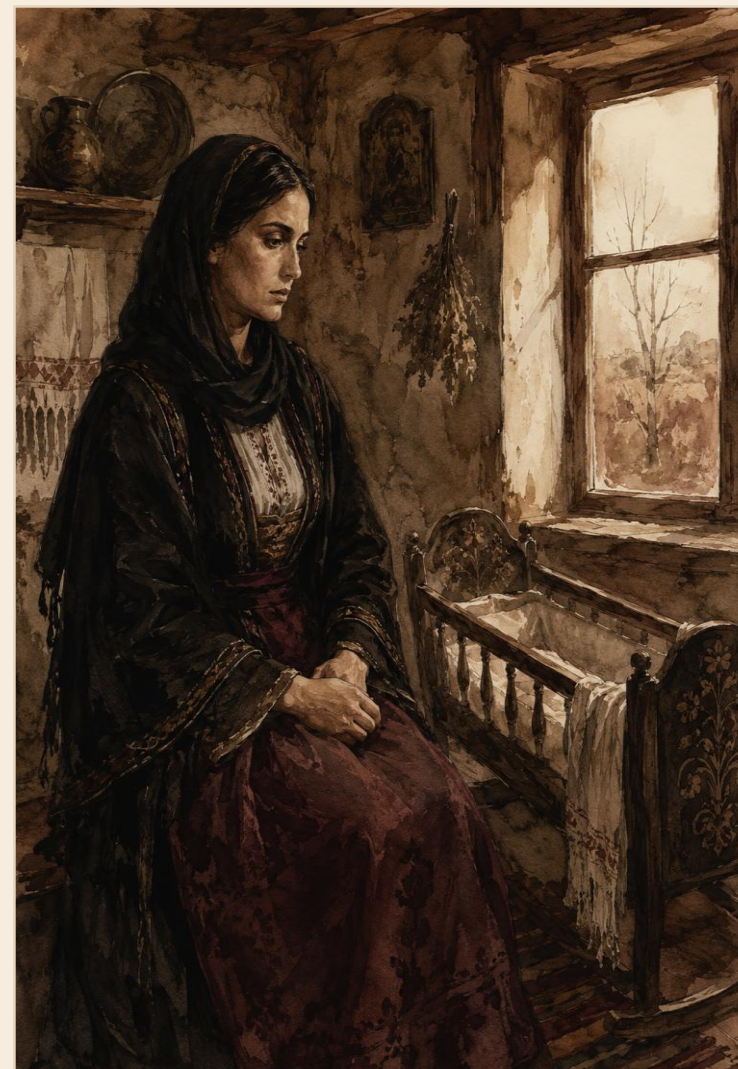
- Он је наследник куће, али без детета не осећа да је стварно наследник.
- Његова неплодност постаје рана мушког поноса и извор суровости према Симки.
- Љубомора, сумња и страх од подсмеха чине га трагичним, не само негативним ликом.
- Ђорђе живи у процепу: има иметак, али нема сигурност; има жену, али нема мир.

Симка

Најдубља жртва породичног поретка.

- Њена вредност у кући мери се способношћу да роди наследника.
- Она није само „крива жена”, већ жена доведена у простор без слободног избора.
- Симкин чин је истовремено грех, побуна, очај и покушај да преживи у систему који је гуши.
- У њој роман најснажније показује судар тела, морала и друштвеног притиска.

Вукашин Катић

Син који излази из очеве сенке.

- Школован, окренут граду и новим идејама, он више не припада потпуно Прерову.
- Његова самосталност за Аћима изгледа као издаја породице и политичког наслеђа.
- Вукашин показује да модерни човек више не прихвата да буде само продужетак оца.
- Зато је он линија прекида: крвно је Катић, духовно већ припада другом времену.

Тола Дачић

Човек земље, тела и природне снаге.

- Тола је сиромашан и подређен, али има оно што Катићи немају: животну плодност.
- Он је слуга у друштвеној хијерархији, али у биолошкој драми постаје пресудан.
- Његов лик открива неправду поретка: једни имају име и власт, други тело и рад.
- У њему се супротстављају природа и друштвени закон.

Адам

Дете као спас — и као највећа тајна.

Адам није само беба у фабули; он је питање: шта заиста чини наследника — крв, име, васпитање или призната истина?

- за Симку: доказ да није „бесплодна”
- за Ђорђа: привид спасеног мушког достојанства
- за Аћима: наставак имена Катића
- за роман: знак да будућност стоји на потиснутој тајни

Споредни ликови и функције

Ликови који шире слику села, куће и времена.

НИКОЛА

слуга, сведок и приповедачки оквир; преко његове приче прошлост Катића добија облик хронике.

КАТА

женска линија памћења и породичног предања; подсећа на прошлост и порекло лозе.

МИЛУНКА

део женског света романа; помаже да се осети свакодневица и положај жене у патријархалној средини.

УЧИТЕЉ АНДРА

знак образованијег и модернијег света; уноси другачији поглед на живот и друштво.

ТОДОР ТОШИЋ

припада политичко-сеоском кругу; преко њега се види како јавни односи утичу на породичне сукобе.

ОЛГА

показује Вукашинов улазак у грађански и модернији свет; продубљује Аћимов сукоб са сином.

Мапа односа

Сваки однос је борба за власт, љубав или име.

АЋИМ

отац → власт → сукоб са
синовима

ЂОРЂЕ

муж → неплодност →
љубомора

СИМКА

жена → притисак → тајна

ВУКАШИН

син → образовање → одлазак

ТОЛА

слуга → плодност →
природна сила

Све линије воде ка Адаму: он повезује и разара све односе у роману.

КОРЕНИ

III. ТЕМЕ И МОТИВИ

О чому роман заправо говори

Наслов: шта су „корени“?

Корен није само порекло — то је и веза и оков.

Патријархат и тело жене

У кући Катића жена није личност него доказ будућности лозе.

1. ЖЕНА КАО ФУНКЦИЈА

Симкина вредност мери се способношћу да роди наследника.

2. НЕПЛОДНОСТ КАО СТИГМА

Проблем постаје стид, сумња, насиље и извор породичног притиска.

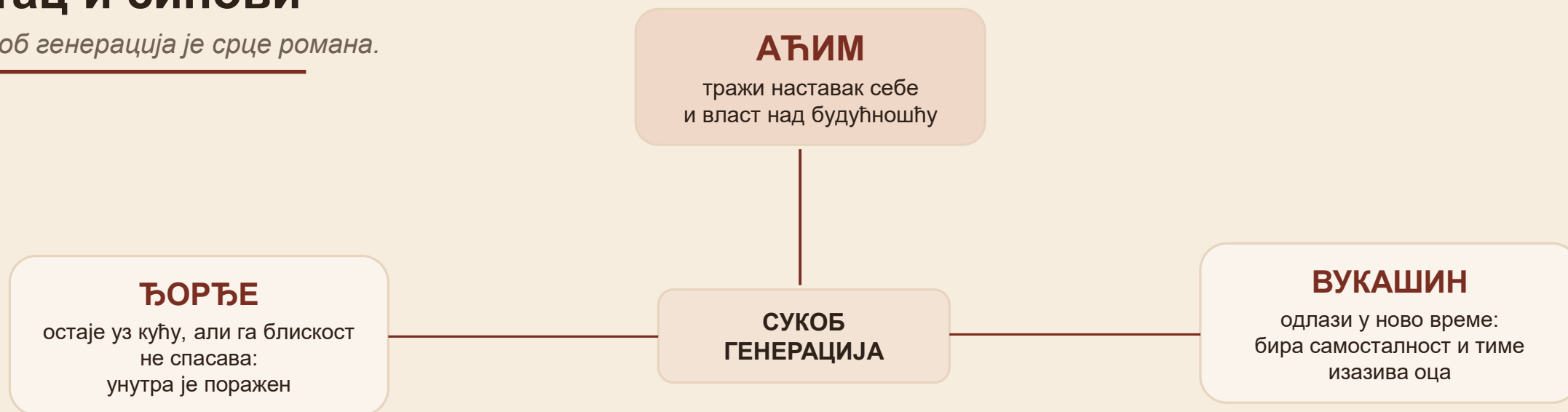
3. СИМКИН ИЗБОР

Њен поступак је морално тежак: у њему има греха, побуне, очаја и покушаја да преживи.

Симка није само лик — она је место судара тела, морала и друштвеног поретка.

Отац и синови

Сукоб генерација је срце романа.

Аћим од синова тражи послушност, а они траже сопствени живот — зато је породични сукоб уједно и сукоб епоха.

Политика као породична сила

Политика није изван куће — она је у кући.

Политички пораз и породични пораз у роману почињу да личе један на други.

Земља, рад и социјална неједнакост

Ко поседује земљу, а ко је својим телом обрађује?

Роман показује да животна и биолошка моћ не припадају увек онима који имају друштвену моћ.

Психолошка дубина

Ћосићеви ликови живе у унутрашњим потресима.

Композиција и стил

Роман се чита као породична хроника, социјална фреска и поетски психолошки роман.

ПОРОДИЧНА ХРОНИКА

лоза, кућа,
наследници,
породичне тајне

СОЦИЈАЛНА ФРЕСКА

кроз Катиће се
види Србија краја
XIX века

ПСИХОЛОШКИ РОМАН

ликови су изнутра
рањени и
противречни

ПОЕТСКО- ПСИХОЛОШКИ СЛОЈ

земља, кућа и
корени добијају
симболичку снагу

Композиција је мирна и прегледна, а испод те мирноће стално ради дубока унутрашња драма.

Систематизација

- 1 „Корени” су роман о породици која покушава да сачува име, али губи унутрашњу сигурност.
- 2 Аћим, Ђорђе, Симка, Вукашин и Тола носе различите облике исте борбе: ко има право на будућност?
- 3 Проблем наследника није приватна ствар, него тачка у којој се сусрећу тело, земља, моћ и морал.
- 4 Роман показује да се историја не рађа само у биткама и парламентима, него и у кућама, браковима, тајнама и ћутању.

ЗАВРШНА МИСАО

У „Коренима” љубав не успева да спасе породицу јер је потискују страх од стида, жудња за влашћу и опсесија трајањем имена.

Корени држе кућу — али испод куће чувају и све што је прећутано.